

LANDSRÉTTUR

Úrskurður miðvikudaginn 1. apríl 2026.

Mál nr. 235/2026:

Ákærvaldið

(Halldór Tumi Ólason saksóknarfulltrúi)

gegn

X

(Friðrik Smáráson lögmaður)

Lykilorð

Kærumál. Brot í nánu sambandi. Líkamsárás. Framlagning skjals. Sönnunarfærsla. Úrskurður héraðsdóms felldur úr gildi. Sératkvæði.

Útdráttur

X krafðist þess að Á yrði meinað að leggja fram nánar tiltekin gögn úr þremur lögreglumálum er vörðuðu hann í sakamáli sem höfðað var á hendur honum. Gagnanna, sem ágreiningurinn stóð um, hafði ekki verið aflað við þá rannsókn sem leiddi til útgáfu ákæru á hendur X, heldur í öðrum málum sem öll höfðu verið felld niður af hálfu lögreglu. Brot X í ákæru var aðallega talið varða við 1. mgr. 218. gr. b almennra hegningarlaga nr. 19/1940 og taldi Á að umrædd gögn vörpuðu ljósi á hvort um endurtekið ástandi hefði verið að ræða, eins og tiltekið er í ákvæðinu. Mótmælti X framlagningu gagnanna, meðal annars á þeim grundvelli að þau væru bersýnilega þýðingarlaus við sönnunarfærslu atvika í því máli sem Á hafði höfðað gegn honum. Í úrskurði Landsréttar kom fram að með ákæru málsins hefði X ekki verið gefið að sök að hafa endurtekið sýnt af sér þá háttsemi sem fram kemur í 1. mgr. 218. gr. b almennra hegningarlaga, heldur einungis að hafa í eitt skipti, á alvarlegan hátt, ógnað lífi, heilsu og velferð dóttur sinnar. Var tekið fram að samkvæmt 180. gr. laga nr. 88/2008 um meðferð sakamála mætti hvorki dæma ákærða fyrir aðra hegðun en þá sem í ákæru greinir né heldur dæma aðrar kröfur á hendur honum. Yrði X því ekki sakfelldur fyrir aðra háttsemi en lýst væri í ákærinni. Taldi Landsréttur að sönnunarfærsla, sem miðaði að því að færa sönnur á að X hefði áður ógnað fjölskyldu sinni þannig að um endurtekna háttsemi væri að ræða, væri bersýnilega þýðingarlaus, sbr. 3. mgr. 110. gr. laga nr. 88/2008. Var því fallist á kröfur X um að Á yrði synjað um að leggja fram umrædd gögn í málinu.

Úrskurður Landsréttar

Landsréttardómararnir Ásmundur Helgason, Ragnheiður Bragadóttir og Símon Sigvaldason kveða upp úrskurð í máli þessu.

Málsmeðferð og dómkröfur aðila

- 1 Varnaraðili skaut málinu til Landsréttar með kæru 23. mars 2026, sem barst réttinum ásamt kærumálgögnum sama dag. Kærður er úrskurður Héraðsdóms Norðurlands eystra 20. mars 2026 í málinu nr. S-[...]/2024, þar sem hafnað var kröfu varnaraðila um að sóknaraðila yrði meinað að leggja fram nánar tilgreind skjöl í máli sóknaraðila gegn honum. Kæruheimild er í p-lið 1. mgr. 192. gr. laga nr. 88/2008 um meðferð sakamála.
- 2 Sóknaraðili krefst staðfestingar hins kærða úrskurðar.
- 3 Varnaraðili krefst þess að hinn kærði úrskurður verði felldur úr gildi og að sóknaraðila verði meinuð framlagning skjalanna.

Niðurstaða

- 4 Með ákæru 17. desember 2024 hefur varnaraðila verið gefið að sök að hafa 24. febrúar sama ár, á alvarlegan hátt ógnað lífi, heilsu og velferð dóttur sinnar, með því að ráðast gegn henni, þegar hún var að reyna að stöðva deilur varnaraðila og eiginkonu hans, á heimili þeirra, eins og þar er nánar lýst. Er brotið talið varða við 1. mgr. 218. gr. b almennra hegningarlaga nr. 19/1940, en til vara við 1. mgr. 217. gr. sömu laga.
- 5 Fyrirhugað var að aðalmeðferð í málinu færi fram 11. mars 2026, en með tölvupósti degi fyrir fyrirhugaða aðalmeðferð upplýsti sóknaraðili að til stæði að leggja fram ný gögn í málinu. Um var að ræða dagbókarfærslur lögreglu, frumskýrslur, skýrslur af varnaraðila, brotþola og vitnum, matslista og samkomulag samkvæmt lögum nr. 85/2011 um nálgunarbann og brottvísun af heimili, vegna þriggja lögreglumála þar sem varnaraðili átti í hlut. Umrædd lögreglumál vörðuðu rannsókn á heimilisofbeldi á árunum 2016, 2019 og 2022, þar sem varnaraðili var sakborningur. Öll málin voru felld niður af hálfu lögreglu og engin ákæra því gefin út á hendur varnaraðila í tilefni af rannsókn framangreindra mála.
- 6 Varnaraðili hefur mótmælt framlagningu gagnanna, meðal annars á þeim grundvelli að þau séu bersýnilega þýðingarlaus við sönnunarfærslu atvika í því máli sem sóknaraðili hefur höfðað gegn honum. Sóknaraðili mótmælir því að gögnin séu þýðingarlaus fyrir úrlausn málsins, enda varpi þau ljósi á hvort um endurtekið ástand hafi verið að ræða, sbr. 1. mgr. 218. gr. b almennra hegningarlaga.
- 7 Samkvæmt 1. mgr. 134. gr. laga nr. 88/2008 leggja aðilar í sakamáli fram þau skjöl og önnur sýnileg sönnunargögn sem þeir vilja að tekið verði tillit til við úrlausn máls. Í 2. mgr. sömu greinar segir jafnframt að ákærandi leggi fram þau skjöl og önnur sýnileg sönnunargögn, sem aflað hefur verið við rannsókn máls og sönnunargildi hafa að hans mati. Almenn regla 110. gr. laga nr. 88/2008 gildir um öflun og framlagningu sýnilegra sönnunargagna, en þar er vikið að hlutverki málsaðila og dómara við sönnunarfærslu í sakamálum. Þar segir í 1. mgr. að ákærandi afli sönnunargagna, en ákærði geti einnig aflað sönnunargagna telji hann ástæðu til þess. Dómari getur þó beint því til ákæranda að afla gagna um tiltekin atriði þess ef hann telur það

nauðsynlegt til að upplýsa mál eða skýra það, sbr. 2. mgr. 110. gr. laganna. Dómari getur jafnframt meinað aðila um sönnunarfærslu ef hann telur bersýnilegt að atriði, sem aðili vill sanna, skipti ekki máli eða að gagn sé tilgangslaust til sönnunar, eins og segir í 3. mgr. 110. gr. Í dómi Hæstaréttar 14. febrúar 2024 í máli nr. 43/2023 kemur fram að sú grundvallarregla felist í ofangreindum lagareglum, að aðilar sakamáls geti aflað þeirra sönnunargagna sem þeir óska og synjun um framlagningu þeirra verði að hafa lagastoð eða styðjast við önnur gild rök, sbr. efnisgrein 30 í dóminum.

- 8 Sónnaraðili hefur þegar lagt fram í málinu þau sýnilegu sönnunargögn, sem sönnunargildi hafa að mati ákæranda, og aflað var við þá rannsókn sem leiddi til útgáfu ákæru, sbr. 2. mgr. 134. gr. laga nr. 88/2008. Gagnanna, sem ágreiningur aðila stendur um, var ekki aflað við þá rannsókn.
- 9 Eins og rakið hefur verið er brot varnaraðila í ákæru aðallega talið varða við 1. mgr. 218. gr. b almennra hegningarlaga. Samkvæmt lagaákvæðinu gerist hver maður brotlegur við ákvæðið ef hann annað hvort endurtekið eða á alvarlegan hátt ógnar lífi, heilsu eða velferð þeirra sem þar eru tilgreindir. Með ákæru málsins er varnaraðila ekki gefið að sök að hafa endurtekið sýnt af sér slíka háttsemi, einungis að hafa í eitt skipti, á alvarlegan hátt, ógnað lífi, heilsu og velferð dóttur sinnar. Samkvæmt 180. gr. laga nr. 88/2008 má hvorki dæma ákærða fyrir aðra hegðun en þá sem í ákæru greinir né heldur dæma aðrar kröfur á hendur honum. Varnaraðili verður því ekki sakfelldur fyrir aðra háttsemi en lýst er í ákærunni. Sönnunarfærsla, sem miðar að því að færa sönnur á að varnaraðili hafi áður ógnað fjölskyldu sinni, og því sé um endurtekna háttsemi að ræða, er í þessu ljósi bersýnilega þýðingarlaus, sbr. 3. mgr. 110. gr. laga nr. 88/2008.
- 10 Samkvæmt framansögðu er fallist á kröfu varnaraðila um að hinn kærði úrskurður verði felldur úr gildi og að sóknaraðila verði synjað um að leggja fram umrædd skjöl í máli hans gegn varnaraðila.

Úrskurðarorð:

Hinn kærði úrskurður er felldur úr gildi.

Sónnaraðila er meinað að leggja fram skjöl úr málum lögreglu nr. [...], [...] og [...] í því sakamáli sem höfðað hefur verið gegn varnaraðila.

Sératkvæði

Símonar Sigvaldasonar

- 1 Ég tel að staðfesta beri hinn kærða úrskurð með vísan til forsendna hans.

Úrskurður Héraðsdóms Norðurlands eystra 20. mars 2026

Mál þetta, sem tekið var til úrskurðar í gær, er höfðað með ákæru lögreglustjórans á Norðurlandi eystra 17. desember 2024 á hendur X, kt. [...], [...], fyrir ofbeldisbrot í nánu sambandi en til vara líkamsárás. Telst háttsemin sem ákært er fyrir varða við 1. mgr. 218. gr. b almennra hegningarlaga nr. 19/1940 en til vara við 1. mgr. 217. gr. sömu laga. Við fyrirtöku málsins 12. mars 2025 neitaði ákærði sök eins og ákæra er sett fram. Aðalmeðferð málsins var fyrirhuguð 27. nóvember sl. en ekki varð af henni vegna veikinda málflytjanda. Málinu var frestað utan réttar til aðalmeðferðar sem fara skyldi fram 11. mars sl.

Með tölvubréfi 10. mars sl., degi fyrir fyrirhugaða aðalmeðferð, upplýsti fulltrúi ákæruvaldsins um það að til stæði að leggja fram gögn til viðbótar í málinu. Verjandi ákærða svaraði tölvubréfinu og óskaði eftir því að ákæruvaldið skýrði nánar um hvaða gögn væri að ræða og í hvaða tilgangi stæði til að leggja þau fram fyrir dóminum. Í svari fulltrúa ákæruvaldsins kom fram að um væri að ræða lögregluskýrslur vegna þriggja mála þar sem ákærði ætti í hlut, þ.e. mála lögreglu nr. [...], [...] og [...]. Ekki væri um að ræða öll gögn málanna heldur einungis dagbókarfærslur, frumskýrslur, skýrslur af ákærða, brotþola og vitnum, matslista og samkomulag samkvæmt lögum nr. 85/2011. Framlagningin varði lagaatriði í málinu en markmiðið sé ekki aukin sönnunarfærsla um málsatvik sem í ákæru greini. Í svari verjanda kom m.a. fram að ítrekuð væru mótmæli við framlagningunni og ef haldið yrði við hana væri krafist úrskurðar um hana. Með hliðsjón af þessu óskaði fulltrúi ákæruvaldsins eftir því að aðalmeðferð yrði frestað. Framlagningunni væri ekki ætlað að koma niður á vörnum ákærða en í ljósi afstöðu verjanda teldi ákæruvaldið rétt að ákærði fengi tíma til að kynna sér gögnin og undirbúa málsvörn frekar.

Af hálfu ákærða er þess krafist að sækjanda verði meinuð framlagning skjala úr málum lögreglu nr. [...], [...] og [...]. Af hálfu sækjanda er þess krafist að kröfu ákærða verði hafnað. Munnlegur málflytningur fór fram um þennan þátt málsins í dóminum í gær og var málið tekið til úrskurðar að honum loknum sem fyrr greinir.

Helstu málsástæður og lagarök aðila.

Ákærði byggir á því að fyrirhuguð gagnaframlagning snúi að sönnunarfærslu í málinu en ekki lagaatriðum. Ekki þurfi að sanna lagaatriði. Sönnunargagna þessara hafi ekki verið aflað við rannsókn máls líkt og áskilið sé, sbr. 53. og 54. gr. laga nr. 88/2008. Ákærði telur málgögnin bersýnilega þýðingarlaus við sönnunarfærslu málsatvika, sbr. 108. og 109. gr. laganna. Þá hafi þýðingu að um sé að ræða gögn mála sem felld hafi verið niður. Gögnin hafi þar með verið metin með þeim hætti að ekki hafi verið ástæða til þess að gefa út ákæru. Ákærði eigi skýlausan rétt til þess að vera talinn saklaus af refsiverðri háttsemi þar til sekt hans er sönnuð. Í þessu sambandi vísar ákærði til 2. mgr. 70. gr. stjórnarskrár Íslands, sbr. 2. mgr. 6. gr. mannréttindasáttmála Evrópu (MSE). Í eldri málunum hafi sekt ákærða ekki verið sönnuð. Feli framlagningin í raun í sér endurupptöku málanna í ákveðnum skilningi þar sem dómurinn þurfi að taka efnislega afstöðu til sönnunargildis gagnanna og hvort þau sanni sök ákærða í málunum. Vísað er til 4. viðauka 7. gr. MSE í þessu sambandi þar sem kveðið sé á um bann við endurtekinni málsmeðferð. Þá sé augljóst að skilyrði til endurupptöku málanna samkvæmt lögum nr. 88/2008 séu ekki fyrir hendi. Verði framlagningin heimilud njóti ákærði ekki réttar til réttlátrar málsmeðferðar samkvæmt 1. mgr. 70. gr. stjórnarskrárinnar og 1. mgr. 6. gr. MSE. Þá er bent á að skýrslur sem til standi að leggja fram hafi aldrei verið bornar undir ákærða. Hann hafi því ekki fengið að nýta rétt sinn til að undirbúa málsvarnir sínar hvað þessi mál og gögn þeirra varðar. Loks vísar ákærði til þess að markmið ákæruvaldsins sé að gera tilraun til smitsönnunar, þ.e. að skapa tiltekin hughrif hjá dómara. Dómstólar hafi ítrekað hafnað slíkum tilraunum ákæruvaldsins.

Af hálfu sækjanda hefur komið fram að ástæða þess að gögnin hafi ekki fylgt ákæru sé sú að málin hafi ekki fengið framgang og hafi upplýsingar um þau ekki borist sækjanda fyrr en rétt áður en aðalmeðferð málsins var fyrirhuguð 11. mars sl. Málinu hafi því verið frestað að ósk ákæruvaldsins til þess að ákærði fengi nægan tíma til að kynna sér gögnin og undirbúa varnir sínar. Því er hins vegar mótmælt að um sé að ræða bersýnilega tilgangslausa sönnunarfærslu. Saga ákærða sé ástæða þess að ákært sé fyrir brot gegn 218. gr. b almennra hegningarlaga. Skilyrði ákvæðisins séu á þá leið að háttsemi þurfi að vera

endurtekin eða alvarleg og gögnin varpi tvímælalaust ljósi á þetta atriði. Meginreglan sé sú að ákærvaldið afli gagna og leggi þau fram fyrir dómi og einungis sé heimilt að takmarka sönnunarfærslu sem teljist bersýnilega tilgangslaus. Sækjandi bendir á að útilokunarreglan gildi ekki í sakamálaréttarfari með sambærilegum hætti og í einkamálaréttarfari, sbr. 2. mgr. 171. gr. laga nr. 88/2008. Þá geti það ekki falið í sér brot gegn réttlátri málsmeðferð að ákærði standi höllum fæti. Að öllu framangreindu virtu telur sækjandi að heimila beri fyrirhugaða gagnaframlagningu á grundvelli meginreglu 1. mgr. 110. gr. laganna.

Niðurstaða.

Samkvæmt 1. mgr. 110. gr. laga nr. 88/2008 um meðferð sakamála aflar ákærandi sönnunargagna en ákærði getur einnig gert það telji hann ástæðu til þess. Samkvæmt 1. mgr. 134. gr. laganna leggja aðilar fram skjöl og önnur sýnileg sönnunargögn sem þeir vilja að tekið verði tillit til við úrlausn máls. Þá segir í 2. mgr. 134. gr. laganna að ákærandi leggi fram þau skjöl og önnur sýnileg sönnunargögn sem aflað hefur verið við rannsókn og sönnunargildi hafa að hans mati. Samkvæmt framansögðu hefur ákærvaldið ákveðið mat um það á hvaða gögnum það byggir málalíðun sinn og hvaða gögn verða lögð fram í sakamáli. Er það ekki á valdi dómara að hindra að slík gögn verði lögð fram nema þau séu bersýnilega þýðingarlaus fyrir málið eða því óviðkomandi, sbr. orðalag 3. mgr. 110. gr. laga nr. 88/2008 og *dóma Hæstaréttar Íslands 8. desember 2015 í máli nr. 822/2015 og 16. febrúar 2017 í máli nr. 103/2017.*

Í málinu er ákærða gefið að sök brot í nánu sambandi, sbr. 218. gr. b almennra hegningarlaga nr. 19/1940. Í 1. mgr. lagagreinarinnar er tilgreint það skilyrði að háttsemi þurfi að vera endurtekin eða alvarleg til þess að falla undir greinina. Þá ber við mat á grófleika verknaðar skv. 2. mgr. að líta til þess hvort brot hafi staðið yfir í langan tíma. Fallast má á það með ákærða að í máli þessu verði ekki leyst úr því eftir ákvæðum laga nr. 88/2008 hvort hann hafi gerst sekur um refsiverða háttsemi í málum sem lögregla hefur haft til meðferðar án þess að ákæra hafi verið gefin út, sbr. t.d. 142. gr. laganna. Þá er það meginregla í sakamálaréttarfari að sérhvert ætlað refsivert brot sæti sjálfstæðu mati auk þess sem hver maður nýtur réttar skv. 2. mgr. 70. gr. stjórnarskrárinnar og 2. mgr. 6. gr. mannréttindasáttmála Evrópu til þess að vera talinn saklaus uns sekt hans hefur verið sönnuð en um þetta má í dæmaskyni vísa til *dóms Hæstaréttar 15. október 2020 í máli nr. 16/2020.* Hins vegar verður að horfa til þess að það er hlutverk dómara að meta hverju sinni hvort nægileg sönnun, sem ekki verður vefengd með skynsamlegum rökum, er fram komin um hvert það atriði sem varðar sekt og ákvörðun viðurlaga við broti, sbr. 1. mgr. 109. gr. laga nr. 88/2008. Þá metur dómari skv. 2. mgr. lagagreinarinnar hvert sönnunargildi þær staðhæfingar hafa sem varða ekki beinlínis það atriði sem sanna skal en ályktanir má leiða af um það. Að áliti dómsins girða ákvæði laga um meðferð sakamála nr. 88/2008 þannig ekki fyrir að skjöl verði lögð fram í sakamáli þótt tiltekna takmarkanir kunni að vera á því hvaða sönnunargildi þau geta haft í málinu. Telur dómurinn að svo stöddu ekki fært að líta svo á að skjölin sem ákærvaldið hyggst leggja fram fyrir dóminum séu bersýnilega tilgangslaus til sönnunar eða málinu óviðkomandi í skilningi 3. mgr. 110. gr. laga nr. 88/2008. Verður ákærvaldinu því ekki meinað að leggja þau fram í málinu.

Oddur Þorri Viðarsson héraðsdómari kveður upp úrskurð þennan. Málið var falið dómara með bréfi dómstólasýslunnar 18. júní 2025 en hann hafði fram til þess tíma engin afskipti af meðferð þess.

Úrskurðarorð:

Hafnað er kröfu ákærða um að ákærvaldinu verði meinað að leggja fram dagbókarfærslur, frumskýrslur, skýrslur af ákærða, brotapolu og vitnum, matslista og samkomulag samkvæmt lögum nr. 85/2011 úr málum lögreglu nr. [...], [...] og [...].